

חבל נחלתו

סימן מ

שדה הקדש בשביעית

שאלה

קדושת² שביעית חלה עליו". מבואר בירושלמי שקדושת שביעית חלה על הקדש. וכדעה זו הביא הגר"א¹ קוק זצ"ל בשבת הארץ (פ"א ה"א), ולא מבורר דין המלאכות.

ג. בירושלמי נאמר בהמשך כך: "אמר רבי מתניה ולמה לו נן כיי דאמר רבי יוחנן דברי רבי יוסי מפני שקדם נדרו להבקיור וכא מפני שקדם הבקר נדרו להקדישו".

הרש"ס והגר"א הסבירו משפט זה על עוללות ולא על שביעית.

המהר"א פולדא מסביר זאת על שביעית: "ולמה אין אנו אומרים כהיא דאמר ר' יוחנן דטעמא דר"מ מפני שקדם נדרו להפקרו מילתיה דר' יוסי תנן בנדרים היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל כו' מניח על הגדר ואומר הרי הן מופקרות לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ורבי יוסי אוסר. ומפרש ר' יוחנן טעמא דר' יוסי מפני שקדם נדרו להבקר אבל כי קדם הבקר לנדרו מותר, והטעם מפרש התם דלא עלתה על דעתו לאסור

שדה שהוקדשה לבדק הבית קודם השביעית ובה עצי פרי מה דיניה בשביעית לגבי מלאכות ולגבי קדושת הפירות?

א. דיני שביעית בהקדש

א. נאמר בתוספתא (פאה פ"ג הט"ו): "הנוטע כרם להקדש¹ פטור מן הערלה ומן הרבעי וחייב בשביעית מאימתי אדם רשיי (=רשאי) לבצור כרמו משיודע הפרי שכבר נתחייב הכרם בגדולי עוללות".

למדנו מהברייתא שחייבי שביעית חלים בשדה הקדש, ולכאורה הן לגבי איסור מלאכות בשביעית בשדה הקדש בזמן היותו תחת רשות הקדש, והן לגבי קדושת הפירות לאחר שנפדו מרשות הקדש.

ב. בירושלמי (פאה פ"ז ה"ח, וכן בפסחים פ"ד ה"ט) נאמר: "כהדא דתני הנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה ומן הרבעי ומן העוללות וחייב בשביעית. רבי זעירא בשם רבי יוחנן ושבתה הארץ שבת לה' דבר שהוא לה'

1. שדה הקדש וגדולי הקדש אסורים בהנאה עד שנפדו מההקדש, אבל משמע שמותר לעבד את הקרקע לזרוע ולנטוע ולעשות מלאכות הנצרכות לגידול. כן עולה מכך שפועל האוכל בשעת מלאכה אינו אוכל בשדה הקדש (ב"מ פז ע"ב), וכן מהברייתא המובאת להלן: "הנוטע כרם להקדש". אולם מהרמב"ם (הל' מעילה פ"ה ה"ה) משמע שאסור לגזר להשתכר בשדה הקדש ולעבד את השדה כדי למכור את יבוליה וכד'. וכן כתב בס' החינוך (מצ' שג) "שזה הכתוב מלמד על כל דבר הקדש שאין מפרנסין אותו, ואין ממתניין להן ליום השוק, ואין מוליכין אותם ממקום למקום, וזה הכלל, שאין לך בהם אלא מקומן ושעתן בלבד. ובמה דברים אמורים במטלטלין, אבל הקרקעות מכריזין עליהם ששים יום רצופים בקר וערב, ואחר כך מוכרין אותם". ולפי דבריו אין שאלה לגבי מלאכות שהרי אין לעשותן ויש למכור את השדה תוך ששים יום. וצ"ע.
2. לפי הלשון "קדושת שביעית" משמע שהפירות קדושים בקדושת שביעית אבל לא מבורר האם מלאכות מותרות. ועי' בהערה הקודמת.

חבל נחלתו

איסור שביעית, ואפי' ר' יוסי דהתם מודה הוא הכא שהשדה בשביעית לא חל עליה הקדש ומותרת לכל³.

לדבריו, כמהרא"פ, מן התורה דין שביעית חל על שדה שהוקדשה, אבל אין לפירות דיני הקדש, אלא כיון ששביעית קדמה בציוויה, אין ההקדש חל עליה, וממילא כל איסורי מלאכות ודיני קדושת הפירות על השדה. אלא שאין זה נובע מדעת המקדיש אלא מכך ששביעית היא מצוה מן התורה.

למעשה אין נ"מ בין הסבר המהרא"פ לתולדות יצחק, אולם המהרא"פ השאיר זאת כקושייה ולא כקביעה להלכה. כדברי התולדות יצחק כתבו הפנ"מ והרידב"ז (בתוס' ר"ד).

במשך חכמה (ויקרא כה, ב) קיבל דרך זו של הירושלמי והבין שהפירות אינם קדושים בקדושת הקדש אלא חלים עליהם דיני שביעית ונאכלים הפירות בלא פדיון. וכן משמע במקצת מדברי הגרצ"פ פרנק בשו"ת הר צבי (זרעים ח"ב סי' מג).

ה. בשו"ת משנה הלכות (ה"ד סי' רטז) רצה לבאר עפ"י שיטת התולדות יצחק שהרמב"ם לא הביא להלכה את שאלת שביעית בשדה הקדש, ששביעית חלה ולא הקדש. אולם לאחר מכן חזר בו שכן הסבר זה של אפקעתא דמלכא הוא לפי שיטת המבי"ט והמהרי"ט, ואילו לפי הב"י, וכך פסק פאת השלחן הלכה כב"י, צריך להפקיר

בנדרו מה שהפקיר וה"נ האי דנוטע כרמו להקדש נימא נמי דלא עלתה על דעתו לאסור בהקדשו מה שהפקיר והיינו שביעית שהפקר הוא לא עלתה על דעתו לאסור הפקר של שביעית בהקדשו ומותרין הפירות בלא פדיון. שקדם שביעית להקדשו – דהא הפקר של שנה שביעית היא מעולם וע"כ קדם להקדשו הוא ולא משני כלום על קושיא.

לפי פירוש המהרא"פ שביעית חלה בשדה הקדש וההקדש אינו חל, וטעמו מחמת דעתו שלא התכוין להחיל הקדש על הפקר וכיון ששביעית זמנה ידוע גם הפקרה ידוע. וא"כ לגבי שדה שהוקדשה חלים עליה דיני שביעית ומלאכות שביעית אסורות בה, אבל פירותיה אינם קדושים בקדושת הקדש. ומשמע במהרא"פ שדרך זו אינה למעשה והלכה כדעה הראשונה שחלים על השדה הן קדושת הקדש והן קדושת שביעית.

ד. התולדות יצחק פרש אף הוא את שאלת ר' מתניה על שביעית ומסביר כך: עפ"י דברי ר' יוסי בנדריים אם הפקיר ואח"כ אסר את נכסיו הנדר אינו חל על נכסיו שהפקיר, וכן בשביעית היא קדמה מצד ציוויה בתורה להקדש וע"כ ההקדש לא חל עליה. וז"ל: "וכא הרי קדם איסור שביעית היינו ההפקר שמונח על כל הקרקעות של כל העולם מדין התורה שבשביעית הם מופקרים לכל הם קודמין להקדשו שהקדיש הכרם הלכך אין ההקדש חל עליו להפקיע ממנו

3. בדבריו חידוש שאולי גרם לרש"ס ולגר"א לפרש זאת על עוללות. לדברי התולדות יצחק הקדימה אינה קדימה זמנית שהחפץ הופקר קודם שהוקדש, אלא שדין שביעית שמצווה מן התורה קודם להקדש שנעשה בבחירת המקדיש, ודבריו צ"ע. וכך הקשה על דרכו של התולדות יצחק בספר ניר. וכדברי התולדות יצחק כתב הפנ"מ. ועי' תוס' הרי"ד (לרידב"ז) שבאר שאפקעתא דמלכא חזקה וחלה כבר בשש שנים קודם השביעית ולכן הקדשו לא חל על השביעית.

סימן מ – שדה הקדש בשביעית

הארץ לד' דכל לד' צריך שביתה, ועי' שר"מ תליתאה ח"א סי' י"ד שלא ידע מדברי מל"מ הנ"ל, ועכ"פ התוס' ס"ל כן.

עולה מדברי המהרש"ם שזו מחלוקת בין הירושלמי (שלא לפי ר' מתניה) לבין תוס' במנחות, וכן סבר שכלל אין דין שביעית בהקדש ולא רק שמתירים בשימור וקצירה. השואל ומשיב (מה' תליתאה ח"א סי' יד) כתב במכתב לאב"ד בערזאן⁵ כן: "מ"ש על דברת התוס' מנחות פ"ד במ"ש קצירך ונוזרך דידך אין ולא של הקדש וכתב שנעלם מהם הירושלמי מפורש בפ"ד דפסחים דהנוטע כרם להקדש חייב בשביעית, ולפענ"ד לא קשיא, דכל טעמו של הירושלמי מסיק שם משום דהפקירו קדם לנדרו ולא מצי לחול ההקדש על הפקר דשביעית, אבל לענין עומר שאי אפשר להשיג רק מספיחי שביעית כדאמרו שם לדורותיכם ואת אמרת תבטל יעו"ש, א"כ כשם שגזרה התורה ששביעית יהיה הפקר כמו"כ אמרה התורה שיביא עומר בשביעית, א"כ שפיר כתבו דלענין הקדש אינו חל שביעית וז"ב ופשוט".

עולה מדבריו שאף שלכאורה סתירה בין הירושלמי לבין תוס', שלירושלמי שדה הקדש מתקדש אף בקדושת שביעית ולתוס' אינו מתקדש, השואל ומשיב נוקט להלכה כדוגמת הסיפא של הירושלמי – שאלת ר' מתניה (עפ"י דרכו של התולדות יצחק) ואין הקדש חל על שביעית לגבי עומר. והתורה שציוותה על שביעית היא ציוותה על עומר בה, ודברי תוס' שאין בספיחין קדושת

בפועל ואין די באפקעתא דמלכא⁴.

ו. תוספות במנחות (פד ע"א ד"ה שומרי ספיחין) הביאו את שיטת ר"ת שפירות שביעית שמורים אסורים באכילה ולא הותר לאכול אלא מן המופקר, ושאלו א"כ איך היו מביאים עומר מספיחין שהניחו עליהם שומרים – וא"כ היכי שריא הכא להביא עומר מספיחים המשומרים הא בעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל? וכתב תוס' באחד מתרוציו: "אי נמי קצירך ונוזרך אמר רחמנא דידך אין ולא של הקדש, ומהאי טעמא שריא קצירה". וכתוס' כתב הר"ש (בהר פשתא א, ה) על הספרא.

היינו לפי תוספות אין על הקדש איסור שמירה בשביעית ואין עליו איסור קצירה, ולא באר מה הדין לגבי קדושת שביעית בפירות וניתן לומר ששביעית כלל אינה חלה על הקדש.

המשנה למלך (הל' שמיטה ויובל פ"א ה"א) לאחר שהביא את התוספתא והירושלמי כתב: "וכעת לא ראיתי לרבינו (=הרמב"ם) שהביא דינים אלו דשביעית". ולא הזכיר התוספות במנחות.

ז. ויש לעיין האם תוס' חלקו על הירושלמי והתוספתא. בשו"ת מהרש"ם (ה"ו סי' קנז) כתב: "ולכאורה הי' נראה דכונת התוס' לשיטתם במנחות פ"ד ע"א ד"ה שומרי וכו' בסוה"ד דשדה הקדש ליכא בי' דין שביעית דקצירך ונוזרך אמר רחמנא ולא של הקדש, ועי' מל"מ פ"א משמיטה ויובל בשם ירושלמי להיפוך דיליף מדכתיב ושבתה

4. ולהסברת המהרא"פ בירושלמי תירוצו נכון ואי"צ לדחותו.

5. אולי זה המהרש"ם שהיה אב"ד בעיר זו.

חבל נחלתו

הקדש בשביעית אין עליהם דיני הקדש אלא רק דיני שביעית (בין להסבר המהרא"פ ובין לפי התולדות יצחק).

שיטת תוס' במנחות ניתנת להתפרש ששביעית כלל אינה חלה על הקדש. ויש המפרשים שבשדה הקדש אין איסור שימור וקצירה אבל שאר דיני שביעית חלים על הקדש. ויש מפרשים שרק לגבי עומר אין חלים עליה דיני שביעית.

ב. דרך פדיון פירות הקדש הקדושים בקדושת שביעית

א. הקדש יוצא לחולין ע"י פדיון של בעליו או ע"י מכירה לאדם אחר ההקדש יוצא לחולין ודמיו מתקדשים.

לגבי שביעית חלקו בסוכה (מ ע"ב): "אמר רבי אלעזר: אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. ורבי יוחנן אמר: בין דרך מקח בין דרך חילול". ומסקנת הגמרא (שם מא ע"א): "אלא אמר רבי אשי: מחלוקת בפרי שני, אבל בפרי ראשון, דברי הכל דרך מקח – אין, דרך חילול – לא". ומפרש רש"י: "מחלוקת בפרי שני – בהא הוא דאיכא למאן דשרי דרך חילול, אבל פרי ראשון כו". וכך פסק הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ו ה"ח): "אין שביעית מתחללת אלא על דרך מקח, בד"א בפרי ראשון אבל בפרי שני מתחלל בין דרך מקח בין דרך חילול".

בשביעית בניגוד להקדש הפרי הראשון והאחרון אינו יוצא לחולין, וכן צריך לאחר כל העברות הקדושה לאכול הן את הפרי הראשון והן את האוכל האחרון. כך כותבת הבריתא (סוכה מ ע"ב): "שביעית תופסת את דמיה, שנאמר כי יובל היא קדש תהיה לכם, מה קדש תופס את דמיו ואסור – אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה. אי מה קדש תופס דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית

שביעית ומותרים בשימור וקצירה מתייחסים דוקא לעומר ולא לכל שדה הקדש.

ח. הגרשז"א במעדני ארץ (סי' ה סעיף כא) הסביר את תוס' בדרך אחרת. לדעתו תוס' קבלו את התוספתא והירושלמי אלא שתוס' למד שאיסור שימור ואיסור קצירה בשביעית הם רק כאשר זה נעשה לצורך אדם פרטי אבל אם שמר לצורך רבים או לצורך הקדש או שקצר לצורכם מותר. וז"ל המעדני ארץ: "אלא עיקר כוונת התוס' לומר שאיסור קצירה הוא דווקא בקוצר להדיוט ולא לגבוה ומותר שפיר לקצור לצורך הקדש גם משל הדיוט"... והוכיח הגרשז"א את דבריו מהשטמ"ק שהביא תירוצו תוס' בלשון זו: "אי נמי ענבי נזירך דדרשי מינה מן המופקד אתה בוצר ואי אתה בוצר מן המשומר משמע דוקא משומר לצורך בני אדם דנזירך משמע לצרכך אבל לצורך גבוה שרי". ולפי"ז כל דיני הקדש עליו וכל דיני שביעית ורק שמור וקצירה נלמד שמותר לצורך העומר אמנם לא כשואל ומשיב שהסביר שבשדה הקדש לעומר אין קדושת שביעית, אלא ודאי יש בו ורק הותר בשימור וקצירה.

וכן בס' כלכלת שביעית (חאסקין, עמ' רכ הע' כה) כתב שלתוס' יש לפירות קדושת שביעית וקדושת הקדש ורק אין על הפירות איסור שימור וקצירה, ומותר בהקדש לשמור ולקצור כדרך הקוצרים.

סיכום

עפ"י שיטה אחת בירושלמי חלים על הקדש כל דיני שביעית וא"כ שדה הקדש אסור במלאכות בשביעית ופירותיו צריכים פדיון מהקדש וקדושת שביעית עליהם. לפי שיטה שניה בירושלמי פירות שדה

סימן מ – שדה הקדש בשביעית

איפשר (=אי אפשר) שאיפשר להקדש לצאת בלא פדיון, לפדותו ולאוכלו נמצא כלוקח לו קורדוס מדמי שביעית אמר ליה הגיזבר מחליפו ביד אחר.

מפרש הרש"ס:

"לאכלו בלא פדיון אי אפשר – קושיא היא למאי דאמרין דחייב בשביעית דהיכי אכלי עניים פירותיו בשמיטה כיון שהוא קדוש, דבלא פדיון אי אפשר דלא מצינו הקדש יוצא לחולין בלא פדיון.

"כלוקח קורדוס מפירות שביעית – דכיון דפרדין אותו סברי דקדושת שביעית הוא דקא פרקי יבוא הגזבר ויטעה לקנות מדמיו קורדוס או אבנים כמו הקדשות בדק הבית ואסורין, והתורה אמרה לאכלה ולא לדבר אחר כדאיתא במס' שביעית (פ"ח) ובתו"כ (פר' בהר).

"ומשני – הגזבר מחליפו ביד אחר – נאמר לגזבר שיוציא הקדש זה מתחת ידו כי היכי דלא ליטעי ויחליפנו ביד אחר והאחר יהא שליחא דרבנן וישמע למצות חכמים ויקבר או ישרף".

היינו, לדברי הרש"ס יוצא שגזבר הקדש מעביר את קדושת ההקדש לפירות אחרים ואותו הקדש מתבער מן העולם, והפירות הראשונים נאכלים בקדושת שביעית. לא ברור מדבריו האם קדושת השביעית עוברת גם לחליפין, אם היא עוברת לא ברור מה הרווח ההלכתי או הממוני מכל ההחלפה. אם היא אינה עוברת לא ברור מדוע צריך לבער את החליפין הרי הם אינם קדושים בקדושת שביעית אלא רק בגדר ממון הקדש, ומדוע יהא אסור לקנות בהם להקדש קרדום.

ג. הגר"א על הירושלמי (כת"י א) פירש בצורה שונה: "לאכלו בלא פדיון – פי'

תופסת את דמיה ויוצאת לחולין – תלמוד לומר תהיה – בהוייתה תהא. הא כיצד? לקח בפירות שביעית בשר – אלו ואלו מתבערין בשביעית, לקח בבשר דגים – יצא בשר ונכנסו דגים, לקח בדגים יין – יצאו דגים ונכנסו יין, לקח ביין שמן – יצא יין ונכנסו שמן. הא כיצד? אחרון אחרון נכנס בשביעית, ופרי עצמו אסור".

וכן פסק הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ו הל' ו, ז):

"חומר בשביעית מבהקדש, שהפודה את ההקדש יצא הקדש לחולין ויתפשו הדמים תחתיו, והשביעית אינה כן, אלא המוכר פירות שביעית יתפשו הדמים ויעשו כפירות שביעית, והפירות עצמן לא נתחללו ונעשו כפירות שאר שנים, שנאמר בה תהיה בהוייתה תהא לעולם, ולפי שנקראת קדש תופשת דמיה, נמצאת אמר האחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו הוא כמו שהיה.

"כיצד לקח בפירות שביעית או בדמיהן בשר נעשה הבשר כאותן הפירות ואוכלו כפירות שביעית, וצריך לבער אותן בשעת ביעור השביעית, לקח באותו בשר או בדמיו דגים יצא הבשר ונתפשו הדגים, לקח בדגים או בדמיהן שמן יצאו דגים ונתפש שמן, לקח בשמן או בדמיו דבש יצא שמן ונתפש דבש, וצריך לבער הפירות הראשונות עם הדבש האחרון, כדרך שמבערין פירות שביעית, ואין עושין משניהם מלוגמא ולא מפסידין אותן כשאר פירות שביעית".

ב. נברר את דרך הפדיון והאכילה של פירות הקדושים גם בקדושת הקדש וגם בקדושת שביעית.

בירושלמי (פאה פ"ז ה"ח) בוארו דיני חילול הקדש ושביעית כך: "רבי חייא בר אבא בעא קומי רבי מנא לאוכלו בלא פדיון

חבל נחלתו

וליקח בדמיהן כל מה שצריך לו להקדש אע"ג דקונה בדמיהן דברים שאינם בני אכילה ולא היו כלוקח קרדום מדמי שביעית שהרי כבר נפקע קדושת שביעית מהן על ידי חילול. אבל למ"ד אין שביעית מתחלל אלא דרך מכירה לא ידעתי איך יעשה דהא על ידי מכירה אי אפשר שהרי המעות נתפסות ממילא בקדושת שביעית והקדש אין להן צורך רק לבניין וכהאי גוונא ולא מיקיים בהו לאכלה וזהו כלוקח לו קרדום מדמי שביעית". ומקשה שדברי מהרא"פ אינם ברורים. ולפי מה שכתבנו לעיל בשם הגר"א נראה ששאלתו מתורצת.

יב. בפירוש פני משה הסביר באופן אחר וז"ל: "א"ל משכחת לה בלא פדיון הדמים וחיוב בשביעית דקתני שחל חיוב שביעית עליו אע"פ שהוא ביד הקדש וכיצד הוא עושה הגזבר מחליפו ביד אחר שמחליף כרם זה עם כרם אחר והאחר נכנס להקדש תחתיו ואותו הכרם נשאר קדושת שביעית עליו וה"ה שיכול להחליף עם בעל הכרם עצמו על כרם אחר אלא אורחא דמילתא נקט דבעל הכרם כשהוא מוציא מן ההקדש בדמים הוא פודה וכאן א"א מפני איסור שביעית שנעליו וכדאמרן".

וכוונתו שכיון ששביעית אינה מתחללת בפרי ראשון בפדיון (רק דרך מקח) בהעברת הקדושה מהכרם הראשון לשני הכרם השני יהיה קדוש רק בקדושת הקדש בעוד שהכרם הראשון ישאר קדוש בקדושת שביעית. ואחר בקשת המחילה לא זכיתי לירד לעומק דעתו מה הרווח ההלכתי בהחלפת כרם בכרם, סו"ס הכרם השני אף פירותיו קדושים בקדושת שביעית, וא"כ עדיין לגזבר ההקדש יהיה כרם ביד הקדוש בקדושת שביעית ובקדושת הקדש. ועוד

דמקשי האיך עושין בפירות שביעית של הקדש, דהפירות גופא א"א לאכלן כמו שאר שביעית הא אין הקדש יוצא בלא פדיון, ולפדותו ולאכלו קשה דא"כ הוו המעות דמי שביעית דשביעית תופס דמיו וא"כ יהא אסור ליקח שום דבר מזה דהוי כלוקח לו קרדום מדמי שביעית.

"ומשני מחליפו ביד אחר – פי' שמחליף אותן המעות על מעות אחרים שיש לאחר של חולין שהוא רוצה לאוכלן ויוצאין אלו מאיסור שביעית, דזה כלל בידינו ראשון ראשון נתפס בשביעית ופרי עצמו אסור אבל האמצעיים יוצאין ע"י חולין אלו לחולין". וכדבריו פרשו על הירושלמי בשדה יהושע ובספר ניר ובחסדי דוד על התוספתא (פאה פ"ג הכ"א).

פירוש לדבריהם: הגזבר מוכר את הפירות הקדושים בקדושת שביעית ואז הפירות נאכלים ע"י הקונה בקדושת שביעית בלבד, והמעות קדושים הן בקדושת שביעית והן בהקדש לבדק הבית. ונוטל את המעות ומחליפן עם אחר הרוצה לאכול פירות בקדושת שביעית, מעות האחר מתקדשים בקדושת שביעית והאחר קונה עמהם פירות חולין המתקדשים בקדושת שביעית ואוכלם, והמעות שביד גזבר הם הקדש ללא קדושת שביעית.

יא. בספר ניר התייחס לתשובת הירושלמי שהגזבר מחליפו ביד אחר ומקשה: "למ"ד שביעית פ"ח ובבלי סוכה פ"ג דשביעית יוצא לחולין בין דרך מכירה בין דרך חילול ניחא, דאחר מחלל לפירות שביעית שיש לגיזבר על פירותיו ואוכל אותן האחר פירותיו בקדושת שביעית ופירות הקדש שהן תחת הגיזבר יוצאין לחולין מקדושת שביעית ואז מותר לגיזבר למוכרן

חבל נחלתו

בדרך חילול דלא מהני בשביעית ומהני בהקדש ונמצא דהוה הקדש ולא נתפס בקדושת שביעית... ומסקינן דבפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חילול לא". היינו מחלל את הפירות על מעות וכיון שהקדש מתחלל ושביעית אינה מתחללת נשארים הפירות בקדושת שביעית והמעוות מתקדשות בקדושת הקדש אבל לא בקדושת שביעית. וכ"כ האור שמח (הל' מאכלות אסורות פ"ח ה"ז).

שנראה שאין לחלל פירות שביעית על פירות שביעית ואפילו בפרי שני או שלישי אין להעביר את קדושת השביעית מהפרי השני לפרי שבלא"ה קדוש בקדושת שביעית. ועי' שו"ת משפטי עוזיאל (כרך א י"ד סי כז) שהביא את הפנ"מ ולא חשש לקושיות על דבריו.

הרידב"ז על הירושלמי הלך בדרכו של הפני משה אבל דוקא לגבי פירות ואלו דבריו: "הגזבר מחליפו כו'. כלומר משכחות לה

סימן מא

מאכל בהמה בשביעית

למאכל בהמה מלבד הכנת השדה וזריעתו צריך להשקותו השקאה מלאכותית ולא להסתמך על גשמים בלבד, כמו"כ השדות זקוקים לריסוסים נגד עשביה ומזיקים ודישון לשם הוספת תנובה.

ב. קדושת שביעית באוכלי בהמה

נאמר בתורה בפרשת שמיטה (ויקרא כה, ז) "ולבהמתן ולחזיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל". ולכן כשם שאדם אוכל מפירות שביעית המופקרים לכל, כן חיה ובהמה אוכלות מפירות שביעית על אף קדושתם. לגבי ימינו אין בעיה בכך שבהמות תאכלנה ירק הקדוש בקדושת שביעית, אבל ישנה בעיה בהאכלת תבואה הראויה לאדם לבהמה, ועי' לקמן.

ג. איסור ספיחין לבהמה

הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ד ה"ב) כתב: "ומדברי סופרים שיהיו כל הספיחים אסורין

שאלה

חלק ממנת המזון היומית לבהמות ברפתות ודירים לחלב היא מירק טרי או ירק מוחמץ (תחמיץ חיטה וכד'). לשם אספקת ירק טרי מכינים שדות ירק אשר נקצרים מספר פעמים בהפרשים של מספר שבועות והירק מחולק בעגלות חלוקה לאבוסי הבהמות. לגבי ירק מוחמץ, השדות נקצרים לאחר החורף ומכניסים את היבול לבורות תחמיץ, שם הם מחמיצים, ואח"כ מועברים מידי יום לאבוסים. מזון אחר הוא תערובת שחלק ממרכיביה הם גרעיני תבואה טחונים או שבורים.

איך ראוי להכין זאת בשנת השמיטה בדרך המותרת?

א. מלאכות לשם מאכל בהמה

כל מלאכות השדה שנאסרו בשביעית לגבי אדם נאסרו אף לגבי בהמה. בימינו, בכל ירק אשר מכינים בשדות